

*Романова Ганна Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
старший науковий співробітник лабораторії
технологій професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*

*Мельник Оксана Валеріївна,
молодший науковий співробітник
лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання
Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У НІМЕЧЧИНІ

Анотація. У статті розглянуто різні підходи до визначення ефективності професійної підготовки, на основі чого сформовано власне тлумачення ефективності професійної підготовки викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини, під яким розуміється характеристику, що відбиває співвідношення мети професійної підготовки викладача економічних дисциплін, і результатів цієї підготовки, що виражаються в рівні сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів економічних дисциплін. Розроблено критерії та рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти у Німеччині. Представлено результати дослідження щодо рівнів сформованості професійної компетентності бакалаврів та магістрів спеціальності «Економічна педагогіка» німецьких університетів.

Ключові слова: ефективність, професійна підготовка, професійна компетентність, викладачі економічних дисциплін, Німеччина, рівні сформованості професійної компетентності.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації та інформатизації суспільства зробили освіту одним із пріоритетних напрямків підтримки Європейським Союзом, оскільки тільки сфера освіти здатна відповідати викликам і вимогам цих процесів, розвиваючи людський потенціал. Професійна підготовка виступає одним із пріоритетів діяльності Комісії Європейського Союзу, яка працює у напрямі забезпечення інвестицій у людські ресурси та створення умов для мешканців Євросоюзу щодо розвитку їхніх талантів, креативності та здатності до підприємництва. У своєму

документі «Освіта і навчання в Європейському Союзі: проведення середньої лінії» Комісія визначила найвищий рейтинг для діяльності у галузі створення та впровадження стандартів підготовки і перепідготовки фахівців. Такі стандарти розглядаються як підґрунтя у розбудові структурних засад європейського освітнього простору [4, с.36]. Цінним у цьому контексті є дослідження професійної підготовки викладачів економічних дисциплін у Німеччині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності професійної підготовки фахівців та її аспекти стали предметом наукового інтересу українських вчених, зокрема Безкоровайної Л.С. (критерії ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах), Дубасенюк О.А. (ефективність професійної підготовки студентів-заочної форми навчання університету у процесі вивчення педагогічних дисциплін), Криницької Л. (критерії соціально-педагогічної ефективності професійно-практичної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг), Радкевич В.О. (економічна ефективність професійної підготовки кваліфікованих робітників), Сисоєвої С. О (європейські вимоги до критеріїв ефективності професійної підготовки фахівців) та ін. Водночас відсутнє цілісне дослідження ефективності професійної підготовки викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти в Німеччині.

Таким чином, **метою статті** є цілісний аналіз ефективності професійної підготовки викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти в Німеччині з виробленням критеріїв і рівнів сформованості професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У педагогічній науці можна виділити щонайменше чотири підходи до поняття «ефективність професійної підготовки». Перший підхід ототожнює ефективність професійної підготовки з економічною результативністю, основним показником якої є «якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, яка в ринкових

умовах виявляється у закріпленні випускників на робочих місцях відповідно до здобутих професій» [3, с. 24]. Відповідно до другого підходу ефективність професійної підготовки є оціночною категорією, яка виражається у співвідношенні між результатами будь-якої діяльності й висунутими цілями [2, с. 496–497]. Згідно з цим підходом ефективність професійної підготовки викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти Німеччини виражається в рівні сформованості професійних компетентностей для майбутньої педагогічної діяльності. Третій підхід трактує ефективність як співвідношення результатів і витрат. За визначенням В. Якуніна «співвідношення кінцевих або проміжних психологічних результатів навчання з виконаними витратами різного роду: часовими, матеріальними, фінансовими, організаційними, фізичними, психічними та іншими дає похідний від результативності показник – ефективність навчання, який свідчить не стільки про рівень досягнення цілей, скільки про трудомісткість і економічність обраних способів навчання» [5, с. 27]. Подібне розуміння поняття ефективності спостерігаємо в економічних науках. Л. Дрекслер так визначає ефективність суспільного виробництва: «зазвичай ми говоримо, що ефективність – це відношення отриманих результатів до витрат, що відбулися. Чим вагоміші результати, досягнуті за рахунок однакових витрат, або, чим менші витрати, що відбулися під час досягнення одних і тих же результатів, тобто чим більше залишок від поділення результатів на витрати, тим вищою є ефективність» [1, с. 28]. Відтак у третьому трактуванні ефективність розуміють як похідний від результативності показник, що свідчить не стільки про рівень досягнення цілей, скільки про трудомісткість та економічність обраних способів досягання їх. Четвертий підхід до ефективності професійної підготовки походить із соціологічних наук і трактує її як 1) ефективність особистісної самореалізації у професійній сфері; 2) успішність взаємодії особистості з іншими учасниками професійної діяльності; 3) відповідність якості підготовки спеціалістів соціокультурним

вимогам (потребам роботодавців, нормативним вимогам, тенденціям і динаміці соціокультурного розвитку суспільства) [1, с. 121].

З урахуванням вище зазначеного під *ефективністю професійної підготовки викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини* будемо розуміти характеристику, що відбиває співвідношення мети професійної підготовки викладача економічних дисциплін, задекларованої в Рамковій угоді про професійну підготовку та атестацію педагогічних кадрів середніх загальноосвітніх шкіл, які викладають спеціальні предмети, або педагогічних кадрів закладів професійної освіти Німеччини, і результатів цієї підготовки, що виражаються в рівні сформованості професійних компетентностей майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Результати досліджень свідчать, що професійна підготовка майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти в Німеччині є досить якісною. Це підтверджують статистичні дані федеральних земель, а також наукові дослідження «професійного успіху» випускників (нім. – Berufserfolg). Згідно з науково-дослідним проектом, що проводився в університеті Констанц у 2014 році, 82,6 % випускників спеціальності «Економічна педагогіка» ОКР «Магістр» продовжили педагогічну кар'єру. Певний відсоток випускників, а саме 13,6 %, пішли працювати за економічною спеціальністю у вільну економіку. Найменшу групу становлять економічно незайняті випускники – 3,8 %, з них безробітних – 0,5% [9, с. 75]. Відтак якщо розглядати ефективність професійної підготовки як економічну результативність, критерієм якої є якість підготовки і працевлаштування відповідно до здобутої професії, то ефективність такої підготовки в Німеччині висока.

Необхідною умовою визначення ефективності професійної підготовки як співвідношення мети й результату підготовки є визначення та обґрунтування критеріїв і показників сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін. Теоретичним

підґрунтям для визначення та обґрунтування їх стала модель професійної компетентності педагога, що є результатом синтезу праць українських і зарубіжних науковців щодо структури професійної компетентності педагога, а також Стандартів підготовки вчителів за блоком «Науки про освіту» у Німеччині і стандартів професійної педагогічної підготовки, розроблених Ф. Осером [6;8]. Модель містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (мотиви, цінності, установки, система переконань), суб'єктний (значущі особисті якості майбутнього педагога), когнітивний (фахові знання, педагогічні знання, методичні знання), діяльнісний (уміння планувати заняття, проводити заняття, оцінювати прогрес студентів і учнів). У результаті були виокремлені аналогічні критерії сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Показниками мотиваційно-ціннісного критерію визначено такі: педагогічний інтерес до роботи з підлітками, сформованість стійкої внутрішньої мотивації до викладання (тобто зовнішні чинники – суспільство, сім'я, друзі – не мають вирішального впливу на вибір професії), привабливість професії, професійний інтерес до предмета викладання. Показниками суб'єктного критерію є емпатія, здатність до рефлексії, здатність до ефективної взаємодії в групі, лідерство, здатність вирішувати конфлікти. Показниками когнітивного критерію є знання про планування заняття відповідно до навчальних цілей, знання навчального матеріалу, знання активних та інноваційних форм і методів навчання, знання про оцінювання та контроль навчальних досягнень учнів, знання про можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Показниками діяльнісного критерію визначено такі: уміння ставити навчальні цілі, уміння проектувати навчальний зміст, уміння використовувати новітні інноваційні й активні форми і методи навчання, уміння використовувати в навчальному процесі інформаційно-комунікаційні технології, уміння оцінювати навчальні досягнення учнів, рефлексивні

вміння оцінювати власну професійну діяльність відповідно до критеріїв «якісного уроку».

На основі визначених критеріїв і показників було виокремлено три рівні сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти: низький, середній, високий.

Для низького рівня характерні низький рівень зацікавленості в роботі з дітьми й підлітками; відсутність внутрішніх альтруїстичних мотивів щодо педагогічної діяльності; значний вплив зовнішнього середовища на вибір професії педагога; незацікавленість у предметі викладання; низький рівень емпатії, навичок командної роботи, лідерських якостей; необізнаність і недостатність умінь вирішувати конфліктні ситуації; недостатність педагогічних, методичних і фахових знань; відсутність або низький рівень умінь формулювати навчальні цілі, планувати і проводити заняття відповідно до навчальних цілей; відсутність або низький рівень використання інноваційних та активних форм і методів навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій; недостатність умінь оцінювати навчальний прогрес учнів і студентів; низький рівень умінь оцінювати власну педагогічну діяльність за заданими критеріями «якісного заняття».

Ознаки середнього рівня такі: частково виражена зацікавленість у роботі з молоддю; нечітке бажання здійснити внесок у розвиток суспільства й розвиток особистості майбутніх учнів і студентів; незначний вплив сім'ї, друзів і суспільства на вибір професії; наявність професійного інтересу до предметів викладання; частково виражена здатність розуміти внутрішній психологічний стан інших людей, критично оцінювати власні слова і дії; наявність навичок роботи в команді; частково виражена здатність очолити групу; частково виражена дипломатичність у вирішенні конфліктів; середній рівень знань про планування, проведення й оцінювання заняття; часткові знання про активні й інноваційні форми і методи навчання, потенціал використання медіазасобів під час навчального процесу; наявність умінь

формулювати навчальні цілі, проектувати навчальний зміст і проводити заняття відповідно до цих цілей; певний рівень володіння педагогічними студентоцентрикованими технологіями; середній рівень умінь оцінювати навчальний прогрес учнів і якість власних занять.

Високий рівень передбачає наявність яскраво вираженого бажання працювати з дітьми та молоддю, внутрішніх альтруїстичних мотивів; стійку внутрішню мотивацію у виборі педагогічної професії; високий рівень зацікавленості в предметах викладання; високий рівень лідерських якостей, дипломатичності в конфліктних ситуаціях, рефлексії, здатності до командної роботи; глибокі знання з предметів викладання, високий рівень знань про навчальні цілі, активні й інноваційні методи і форми навчання, різні види контролю й оцінювання, переваги та недоліки використання ІКТ; уміння правильно ставити навчальні цілі, якісно планувати й проводити заняття, використовуючи активні форми і методи навчання; уміння використовувати ІКТ для покращення якості заняття та досягнення навчальних цілей; уміння адекватно та справедливо оцінювати навчальні досягнення учнів і студентів.

Використання рівнів оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти, критеріїв і показників її допомогло всебічно дослідити індивідуальний рівень сформованості компонентів цієї компетентності в кожного студента та визначити ефективність професійної підготовки викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини.

Основними джерелами інформації про сформованість професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти Німеччини в нашому дослідженні стало анкетування студентів ОКР «Бакалавр» і ОКР «Магістр» і проведення напівстандартизованих інтерв'ю з магістрами спеціальності «Економічна педагогіка» університету Мангейм та університету Констанц.

В анкетуванні, що проводилося у квітні 2017 року, взяло участь 146 студентів різних семестрів навчання спеціальності «Економічна

педагогіка» університетів Мангейм і Констанц, з них 66 % – бакалаври і 34 % – магістри. Щодо гендерного розподілу, то 40 % опитуваних – чоловіки, 60 % – жінки. Переклад анкети подано в додатках. Результати анкетування представлено в таблиці 3.1. На питання третього блоку, що стосуються вмінь (діяльнісний компонент), відповідали лише магістри й бакалаври останнього семестру навчання, які пройшли один із модулів педагогічної практики, загальна кількість яких – 76, тому відсотки за третім критерієм підбивали не від загальної кількості студентів – 146, а від загальної кількості тих студентів, які пройшли один з модулів педагогічної практики. Результати анкетування представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

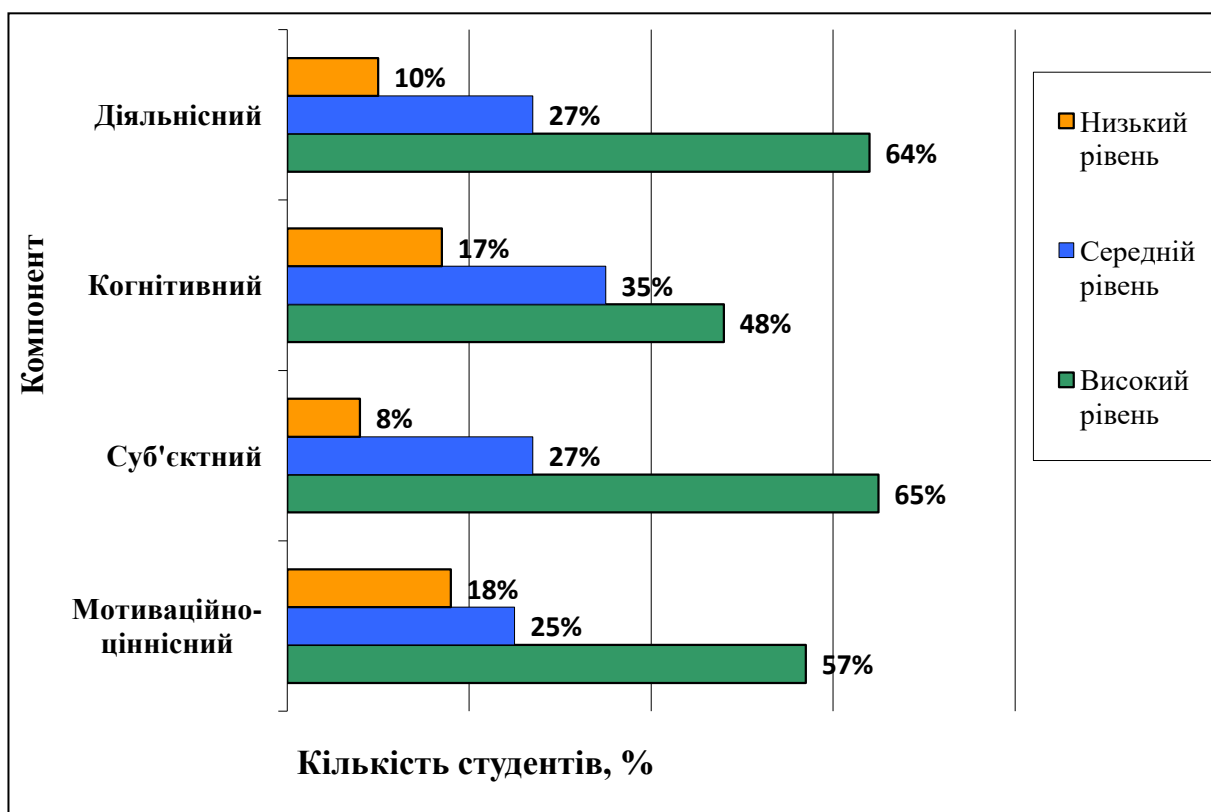
Рівень сформованості професійної компетентності у студентів спеціальності «Економічна педагогіка» університету Мангейма й університету Констанца

Критерій	Показник	Рівні сформованості					
		високий		середній		низький	
		п	%	п	%	п	%
<i>Мотиваційно-ціннісний</i>	Педагогічний інтерес	86	59	36	25	24	16
	Стійка внутрішня мотивація	74	51	40	27	32	22
	Привабливість професії	75	51	35	24	36	24
	Професійний інтерес	94	64	37	25	15	11
Середнє значення			57		25		18
<i>Суб'єктний</i>	Емпатія	116	79	23	16	7	5
	Рефлексія	88	60	44	30	14	9
	Взаємодія в групі	85	58	39	26	22	15
	Лідерство	102	70	36	25	8	5
	Вирішення конфліктних ситуацій	79	54	55	38	2	8
Середнє значення			65		27		8
<i>Когнітивний</i>	Знання про планування заняття і постановку навчальних цілей	59	40	62	43	24	16
	Знання про проектування навчального матеріалу	67	46	55	38	24	17
	Знання про інноваційні й активні форми і методи навчання	68	47	49	33	28	20
	Знання про оцінювання і контроль	56	38	54	37	36	25
	Знання про ІКТ	102	70	34	24	10	
	Фахові знання з предмета	71	49	49	34	26	18
Середнє значення			48		35		17
<i>Діяльнісний</i>	Уміння формулювати навчальні цілі	56	73	18	23	3	4

Уміння проектувати навчальний зміст для проведення заняття	49	63	24	33	3	4
Уміння використовувати інноваційні й активні методи і форми	55	73	16	22	5	5
Уміння використовувати ІКТЗ	57	75	15	19	4	6
Уміння оцінювати й контролювати навчальні досягнення	32	43	34	44	10	13
Уміння критично оцінювати власну діяльність	47	62	23	31	6	7
Середнє значення		64		27		10
<i>Загальне середнє значення за всіма критеріями</i>		59		29		12

Як видно з таблиці 1, за всіма критеріями діагностики сформованості професійної компетентності пересічно 59 % опитаних оцінюють свій рівень як високий, майже третина (29 %) – як середній і 12 % оцінює свій рівень сформованості професійної компетентності як низький. Найкраще, на думку студентів, у них сформований суб'єктний (69 % респондентів) і діяльнісний (64 % опитуваних) компоненти професійної компетентності. Значна частина (57 %) високо оцінили сформованість мотиваційно-ціннісного компонента. Привертає увагу відносно невеликий порівняно з іншими показниками відсоток опитуваних, які високо оцінюють свої знання. Можливими причинами такої ситуації може бути переважання студентів ОКР «Бакалавр», які лише розпочали навчання. Графічно рівень сформованості компонентів професійної компетентності представлений на рисунку 1.

Рис. 1. Сформованість професійної компетентності студентів спеціальності «Економічна педагогіка» університетів Мангейма та Констанца

За мотиваційно-ціннісним критерієм переважає педагогічний інтерес (59 %) і професійний інтерес (64 %), тобто студенти демонструють високий рівень внутрішньої мотивації до педагогічної діяльності, прагнуть працювати з молоддю та зацікавлені в предметах, що викладатимуть у майбутньому. За особистісним критерієм значний відсоток студентів продемонстрували високий рівень емпатії (79 %) і лідерських якостей (70 %). За показниками вмінь вирішувати конфліктні ситуації високий рівень мають 54 %, середній – 38 %, що є значною часткою. Привертає увагу той факт, що 15 % опитаних низько оцінюють свою здатність працювати в команді, що, можливо, зумовлено ментальністю або індивідуалістичною культурою. Результати за когнітивним критерієм переконують, що студенти критично оцінюють свої знання: пересічно лише 48 % оцінили свій рівень як високий, 35 % – як середній, 17 % – як низький. Нижчими виявилися такі показники, як: знання форм і методів навчання (високий – 47 %, середній – 33 %, низький – 20 %) і

знання про оцінювання та контроль (високий – 38 %, середній – 37 %, низький – 25 %). За діяльнісним критерієм загалом майже за всіма показниками більшість студентів продемонстрували високий рівень, однак за показниками вмінь оцінювання та контролю лише 43 % мають високий рівень, 44 % – середній, 13 % – низький, тобто спостерігається тенденція, подібна до результатів сформованості когнітивного компонента.

Висновки. Відтак згідно з результатами проведеного анкетування більшість респондентів мають високий рівень сформованості компонентів професійної компетентності. Водночас доцільно зазначити, що прояв показників за різними критеріями неоднаковий. Так, очевидним є високий рівень сформованості професійної компетентності за особистісним і діяльнісним критеріями. Що стосується когнітивного критерію, то можна спостерігати тенденцію до нижчої, порівняно з іншими оцінками власних знань, що загалом впливає на загальний рівень сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Дрекслер Л. Измерение и планирование эффективности общественного производства. М.: Экономика, 1984. 176 с.
2. Психолого-педагогический словарь: для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений; под ред. П.И.Пидкасистого. Ростов-на-Дону: «Феникс», 1998. 544 с.
3. Радкевич В. О. Економічна ефективність професійної підготовки кваліфікованих робітників: проблеми, пошуки, перспективи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць: Вип. 4. Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; [ред. кол. : В.О. Радкевич (голова) та ін.]. Київ: Вид-во ШТО НАПН України, 2012. С. 19–27.
4. Сисоєва С.О. Європейські вимоги до критеріїв ефективності професійної підготовки фахівців. Акмеологія — наука XXI століття. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 30.05.2014, м. Київ. С.36-47.
5. Якунин В. А. Педагогическая психология: учеб. Пособие. 2. изд. – СПб.: Михайлов, 2000. 348 с.
6. Oser F. Standards in der Lehrerbildung. *Beitrage zur Lehrerbildung*. 1997. №15. S. 26–37.
7. Shulman L. Knowledge and Teaching: Foundation of the New Reform. *Harvard Educational Review*. 1987. № 57. S. 1–22.

8. Standards für die Lehrerbildung: Bildungswissenschaften. (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 16.12.2004) [Elektronischer ресурс]. 2004. URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2004/2004_12_16-Standards-Lehrerbildung.pdf

9. Stolle M. Masterarbeit zum Thema \"Berufserfolg von Wirtschaftspädagogen in den ersten Jahren nach dem universitären Studienabschluss\". Konstanz, 2014. 106 S.

Романова Анна Николаевна,
доктор педагогических наук, профессор,
заместитель директора по научной работе,
старший научный сотрудник лаборатории
технологий профессионального обучения
Института профессионально-технического
образования НАПН Украины

Мельник Оксана Валерьевна,
младший научный сотрудник
лаборатории зарубежных систем
профессионального образования и обучения
Института профессионально-технического
образования НАПН Украины

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ГЕРМАНИИ

Аннотация. В статье рассмотрены различные подходы к определению эффективности профессиональной подготовки, на основе чего сформировано собственное толкование эффективности профессиональной подготовки преподавателей экономических дисциплин в высших учебных заведениях Германии, под которым подразумевается характеристика, отражающая соотношение цели профессиональной подготовки преподавателей экономических дисциплин и результатов этой подготовки, которые выражаются в уровне сформированности профессиональных компетентностей будущих преподавателей экономических дисциплин. Разработаны критерии и уровни сформированности профессиональной компетентности будущих преподавателей экономических дисциплин для учреждений профессионального образования в Германии. Представлены результаты исследования уровней сформированности профессиональной компетентности бакалавров и магистров специальности «Экономическая педагогика» немецких университетов.

Ключевые слова: эффективность, профессиональная подготовка, профессиональная компетентность, преподаватели экономических дисциплин, Германия, уровни сформированности профессиональной компетентности.

Romanova Anna Nikolaevna,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Deputy Director for Research,
senior research fellow at the laboratory
of vocational training technologies,
Institute of Vocational Education
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Melnyk Oksana,

EFFECTIVENESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF VOCATIONAL TEACHERS OF ECONOMIC DISCIPLINES IN GERMANY

***Annotation.** Different approaches to determining the effectiveness of professional training are considered in the article, on the basis of which the own interpretation of the effectiveness of professional training of teachers of economic disciplines in German higher educational institutions is formed, which implies a characteristics reflecting the correlation of the goal of professional training of teachers of economic disciplines and the results of this training, which are expressed in the level of formation of professional competencies of future vocational teachers of economic disciplines. The criteria and levels of the formation of professional competence of future vocational teachers of economic disciplines in Germany are developed. The results of the study of the levels of the formation of professional competence of bachelors and masters of the speciality "Economic and Business Education" of German universities are presented.*

***Keywords:** effectiveness, professional training, professional competence, teachers of economic disciplines, Germany, levels of the formation of professional competence.*

Резюме. У статті аналізується ефективність професійної підготовки майбутніх викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах Німеччини. В результаті аналізу різних підходів до поняття ефективності професійної підготовки, критеріями ефективності такої підготовки було визначено за економічним підходом якість підготовки і працевлаштування відповідно до здобутої професії, та за педагогічним підходом – рівень сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін. Метою статті став цілісний аналіз ефективності професійної підготовки викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти в Німеччині з виробленням критеріїв і рівнів сформованості професійної компетентності.

З'ясовано, що ефективність професійної підготовки в Німеччині майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти є високою, якщо розглядати ефективність як економічну результативність, критерієм якої є якість підготовки і працевлаштування відповідно до здобутої професії.

Виявлено, що необхідною умовою визначення ефективності професійної підготовки як співвідношення мети й результату підготовки є визначення та обґрунтування критеріїв і показників сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Виокремлено критерії сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін на основі синтезу праць українських і зарубіжних науковців щодо структури професійної компетентності педагога, а також Стандартів підготовки вчителів за блоком «Науки про освіту» у Німеччині і стандартів професійної педагогічної підготовки, розроблених Ф. Осером. До них відносяться мотиваційно-ціннісний (мотиви, цінності, установки, система переконань), суб'єктивний (значущі особисті якості майбутнього педагога), когнітивний (фахові знання, педагогічні знання, методичні знання), діяльнісний (уміння планувати заняття, проводити заняття, оцінювати прогрес студентів і учнів).

Встановлено виокремлено три рівні сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів економічних дисциплін для закладів професійної освіти: низький, середній, високий.

Представлено результати анкетування бакалаврів та магістрів спеціальності «Економічна педагогіка» німецьких університетів щодо рівня сформованості професійної компетентності за визначеними критеріями.

З'ясовано, що студенти в переважній більшості визначають свій рівень сформованості за трьома критеріями, а саме за діяльнісним, суб'єктивним та мотиваційно-ціннісним, як високий; за діяльнісним критерієм визначають як середній.